

ARS LONGA VITA BREVIS

(Sanat uzun, yaşam kısa)

Tamer Levent
Istanbul Karaköy
Rotary Kulübü Üyesi

insan var olduğu günden günümüze sanat oluştu dünyada. Sanat insan çünkü.

Yeryüzündeki yaratıklar içinde sadece insan, yaşadığı dünyayı gördü. İşitti, kokladı. Dokundu. Tadına baktı.

Sonra beyni algıladıklarını kaydetti. Sonra dışarıdan gelen uyarılara göre, beyin bu verileri, beyincik de topladı, süzdü. İnsan denen canlıya yaratıcılık ve yaşadığı olaylara çözüm bulma dürtülerini oluşturdu.

70 bin yıl önceki insanın en önemli sorunu yaşadığı dünyada karşılaştığı problemlere çözüm bulmaktı.

Çözüm bulmak için düşünmeyi öğrendi. Yaşadığı olayları merak etmeyi, bu olayların nasıl oluştuğunu anlaması gerektiğini düşündü. Bu düşünme süreci başlangıçta yüz yıllar aldı. Tıpkı diğer düşünmesini bilmeyen yaratıklar gibi yaşadı refleksleri ile. Ama deneyim kazanıyordu. Deneyimler yüz yıllar içinde birikince, düşünceleri sonuç vermeye başladı. Konuşmak istedi. Deneyim olarak kendisinden önceki kuşaklardan edindiklerini anlatmak için. Rol yaparak anlatmak istedi, drama ile. Resim çizerek anlatmak istedi. Dans ederek, şarkı söyleyerek. Yazı yazmayı henüz keşfetmemişti. Ama yüz yıllar içinde yaşadıklarını kaydeden ve kayıt ettiklerini kendinden sonraki kuşaklara aktarmak isteyen bir canlı türü çıkmıştı dünyada ortaya. İşte bu özelliğin adı sanat olarak isimlendirildi. Sonra da sanat kavramını en iyi tarif eden söz bulundu. SANAT SÜREÇTİR sözü. Sürecin sanat deneyimleri biriktikçe, insanın başkalarına aktardığı bilgiye ise BİLİM denildi. Bu neden le insanın yaratılışında var olan, beynin çalışma özelliği olan SANAT, her şeyin başlangıcı oldu. Bu süreç içerisinde, yüzyıllar, bin yıllar geçti. İnsanın sanat özelliği onun her seferinde daha da gelişmesine neden oldu. Bu süreç ve yaşanan deneyimler, bu deneyimlerden çıkarılan buluşlar, her seferinde kendini restore ederek, süzülerek gelişti. Bu gelişme titizlik ile gerçekleşti. İlk deneyimlerden elde edilen kaba veriler, çok detaylı gelişmelere, bu detaylar ile yaşamın tüm alanlarında birbiriyle ilişkili gelişmelere neden oldu. Daha sonra bilim olarak anılacak dalların hepsi, aynı kökenden çıktı. Bu nedenle SANAT multi disiplinlerdir. Bütün disiplinlerin buluşması ile gerçekleşir. Dünya da ilerleyen zaman diliminde, sanatın nasıl oluştuğunu insanlar tanımlayamadı! Bu süreçte resim, müzik, mimarlık, drama, retorik, edebiyat, dans becerileri, insanın yüz yıllar bin yıllar ile oluşan sanat kültürü içinde, felsefe, mantık, politika, ticaret, seyahat ile oluşan deneyim ve bilgi dalları ile elde edilen başarıları ile insan gelişme göstermeye başladı. Bu gelişme sürecine öncülük edenlerin buluşlarını kabul ederek kullanmaya başladılar. Deneyimler sonucu

• ARS • LONGA, • VITA • BREVIS

ateş bulundu. Deneyimler sonucu bataklık kurutuldu. Deneyim sonucu mağaradan eve taşındı. Deneyim sonucu silahı buldu. Bu küçük buluşlara öncülük eden insanların isimleri unutuldu. Ama yaşamın her detayında buluşları kullanıldı. Onların bu buluşları nasıl yaptığını anlayamayan, hatta ilerleyen dönemde insanlık tarihinde çok önemli buluşlar yaparak isimleri unutulmaz olan kişileri yargılayarak onlara engel olmaya da çalıştılar. Yaratıcılığın önemli değer olarak algılandığı değişim dönemlerinde, düşünceyi ve süreci unutarak kısa yoldan yaratıcı olmak isteyenler de artmaya başladı. Tarihte sanat akımları diye bilinen dönemler esasında sosyal değişim dönemleridir. İnsanın evrimini farkedener kendilerini de keşfetmek ve bu süreçte yer almak istedi. İnsanlığın kazanımları öğretiler olarak anlatılırken eğitim, yani bu öğretileri düşünceye transfer edip sonra da yaşamda kullanma arayışları başladı. Eğitim kavramının sanatsal sürece katkı sağlayacak bir süreci oluşturduğunu anlayanlar onu geliştirdiler. Anlamayanlar bu gelişmelere karşı olmayı tercih ettiler. Ezberciliği ve öğretiyi zannettiler. Alternatif akımlar oluştu. Politik düşünce ve felsefeler dünyayı etkiledi. Bütün insanlar anlaşılacak ve sahip oldukları sanat özelliklerini kullanmak istiyordu. Olanakları yeterli bulmayanlar, şanslarının eşit olmadığını savunanlar yeni düşünce akımları yarattılar. Bu dönemlerde yaşayanlar ve ölenler, o zaman dilimini dünyanın geldiği son nokta zannettiler. Yapay zekanın gelişme ihtimali onları pek heyecanlandırmadı. Seri halde buluş yapmak, iç güdüsel olarak sıradan olmadığını kanıtlamak, "benim başkalarından ne eksikim var" dürtüsü ile toplumsal olaylar yaşandı. Böyle dönemlerde toplumsal gerçekçi akımlar, gelişme gösterirken, bilgiyi aşağılayan, duyguyu herşey zanneden yaklaşım türleri de oluşuyordu. Bu dönemlerde uyuşturucu maddelerin, tılsımlı yaratıcılığı tetiklediğini zanneden tutumlar da ilgi görebiliyordu. Beyin fonksiyonlarını, insanın evrimi bilgileri ile, onun estetik hazzı ile donatmak zahmetine katlanmadan, uyarıcı maddeler kullanmanın, sanatın, bilinmeyen bilgilerini ve yaratıcılıklarını, ya da her şeyi ifade ettiği zannedilen "duyguyu" ortaya çıkaracağını zannedenler oldu. Bu deneyimler de, sanat kavramının, içerdiği bütünselliğe tepki olarak, ya da zamana tepkili olmaktan kaynaklanıyor olabilir.. Tarihte, Medici ailesi ile başlayan süreçte, resim zanaatı sanat kavramının açığa çıkmasına, estetik hazzı veren bir beceri olarak sivrildi. Bunun üzerine, daha önce sadece detay bir beceri olarak anılan müzik, dans anlam kazanmaya başladı. İnsanın kendini ifade etmekte kullandığı taklit ve drama, insanın var olduğu, en ilkel andan itibaren sahip olduğu özellik, antik Yunan dönemindeki, theatronun önemi, resim in gölgesinde türlü zorluklar içerisinde paralel bir gelişme göstermeye çalıştı. Ancak Shakespeare dönemi bu çok etkili organik becerinin yeniden anlam kazanmasına önemli katkıda bulundu. Zaman zaman beceriler arasında gidip gelen bu iniş çıkışlar, yaşamın sanat olduğunu, insanın yarattığı herşeyin sebebinin sanat olduğu, uygulanması ve değer haline gelmesinin ise kültür olduğu düşüncesinde insanlığı birleştirmeye başladı. Bu nedenlerle, Rönesans öncesi insanın SANAT bilincine ulaşabilmesi için, sahip olması gereken "7 öz sanatın" farkında olması gerektiği düşüncesi kabul gördü. Bu yedi öz sanat matematik, geometri, retorik, gramer, mantık, müzik ve astronomi idi. Antik Yunan da, Aristo Poetika da, ürünün kalitesini ölçme düşüncesini ve bu düşüncenin iyi güzel ve doğruyu bulacak şekilde geliştirilmesini öneriyordu. Platon Devlet isimli eserinde,

devlet yönetiminin sanat olduğunu ifade ediyor.

Ortaçağda sanat, icraatın kökeni olan düşünceyi geliştirmek olarak anlaşılmıştı. Onların içinde bizim 6 ana sanat dalı diye bildiğimiz dallardan sadece bir tanesi, müzik yer almıştı. O da matematiği olan yaşamın dramasını kapsadığı için belki. Drama'nın bu 7 disiplin arasında o çağda yer almayı benî şaşırtır. Ancak SANAT düşüncesinin ve kavramın özünün oluşmasını sağlayan, bu 7 öz disiplini, insanlığın gelişmesi ile tanım bulan yeni disiplinler ile bu 7 sayısının çok daha üstüne çıktı. Bu köklü bilgi, bu gün SANAT kavramının tüm disiplinleri kapsayan "multi disiplinler" bir kavram olması gerektiğini kanıtıyor. Yani, tıpkı Rönesans ta olduğu gibi, bu milenyum da da insanlığın, SANAT kavramını bu öz ve biçim ile anlayarak, bir kez daha, bir çağ değişimi yaratması bekleniyor. SANATAEVET ile hepbirlikte, bu düşünceyi ifade etmeye çalışmalıyız. Geçmiş dönemlerin yıpranmış politikalarının, göstermelik çatışmaların ve algı yönetimlerinin yerine, temel düşünce olarak, yıpranmamış, anlaşılacağı için az kullanılmış, sanat düşüncesini yerleştirmeliyiz. Çünkü insanlık, sanataevet ile kendini, bu çağın koşullarında, yeniden keşfetmez ve yapay zekalı yaşamda kendini yeniden tasarlamaz ise, arasında uçurumlar oluşması söz konusu olabilir.

Corona ile ölüm ile bunun buruna gelen insanlık, daha önce düşünmeden yaşadığı hayatını sorgulamaya başladı. Bu dönemde görünürlük kazanan, komplo teorisi olarak değerlendirildiğimiz, teorilerin gerçek hale dönüşmesi düşüncesi de hiç küçümsemeyecek bir farkındalık yarattı. Bu farkındalığı oluşturacak düşünceler, aslında en eski Amerikan filmlerinde de vardı. Süperman, sonra Batman dizilerindeki ilginç karakterleri hatırlayın. Dünyaya hükmetmek isteyenlere karşı sıradan insanların yaşam mücadelesini.... Sonra onlardan daha farklı, bilim kurguları. Konuları hep aynı. Bunlar insanların neler düşünmekte olduğunun açık kanıtı değil mi? Bu farkındalığı elde etmeyen insanlar, bu filmleri izleyip, sonrada, belki de, saçma

bile bulup, ya da sadece filim olarak, fantastik bulmak gibi, zekalarını yormadan beyinlerini meşgul etmemek üzere, unutarak gündelik yaşamlarını sürdürmeyi tercih edebiliyorlar.. Oysa, bu filmler, dramalar, ilk insanın avdan döndükten sonra, kabile halkında avlanmayı hayatında görmemiş olanlara, rol oynama metodu, ile nasıl avlandıklarını, canlandırarak, anlattıkları, kabile içinde oynanan deneyim kazandırıcı, drama seanslarının çağdaş uzantısıdır. Düşünmeyi dürtükler. Bu filmleri yapanlar, belki de "Biz onlara filmler aracılığı ile bunları anlattık. Onlar anlamadı, "Bizden günah gitti. Kendileri bilir" diye düşünüyor olabilirler. Netflix deki Black mirror da öyle.

John Dewey (1859-1952). Amerikalı filozof, psikolog ve eğitim reformcusu, düşünce okulu lideri ise; "Sanat Deneyimdir" kitabı ile, yaşama sanatının bu deneyimlerden yararlanarak nasıl oluşacağını anlatıyor. Yaşamı bu gelişmiş deneyim düşüncesi üzerinden yeniden kurgulamayı öneriyor. John Dewey 1924 yılında Türkiye'ye davet edildi. Marrif Vekili Vasıf Çınar döneminde geldi. Türkiye eğitim tarihinde hala önemli olan raporunu hazırladı.. Prof. Dewey bu raporunda "Türk'ün yeteneklerinde sınır yoktur!" şeklinde bir de saptama yapmıştır. Özen ile, titizlik ile, etik, estetik ve adalet değerleri ile sanat ile oluşturulacak bir gelecek vizyonu değeri anlaşılmalı Türkiye insanı gibi tüm dünya insanının de insanca yaşama özelemlerini gerçekleştirebilmelidir. SANATAEVET bu vizyonun bütünüyle ismidir.....

